

พระธรรมเทศนา เรื่อง ปิยกรณธรรมกถา
ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช พุทธศักราช ๒๕๖๓

ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง
วันศุกร์ที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๑๗.๐๐ น.

พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต

รับพระราชทานถวาย

ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒน์มงคล พระชนมสุขทุกประการ จงมีแต่
สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ สมเด็จพระปรเมนทรรวมิกมหาราชธิราชเจ้า ผู้ทรง
พระคุณอันประเสริฐ บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนา ในปิยกรณธรรมกถา
ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี ถ้ำรับพระราชทานถวายวิสาขนาไปมิได้ต้องตาม
โหวตอรรถาธิบายในพระธรรมเทศนา ณ บทใดบทหนึ่งก็ดี ขอพระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ พระ
ขันติคุณ ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานอภัยแต่อาตมา ผู้มีสติปัญญาน้อย.

ขอถวายพระพร

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส.

สีลทสฺสนสมฺปนฺนํ

ธมฺมญฺ्ञํ สจฺจวาทีนํ

อตฺตโน กมฺมกฺุพฺพานํ

ตฺชโน กุรุเต ปิยนฺตีติ.

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนา ในปิยกรณธรรมกถา ฉลองพระเดช
พระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี อนุรูปพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
ปัจฉิมการกิจ ที่สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงบำเพ็ญอุทิศ
ถวาย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวัน
“ปิยมหาราช” ซึ่งเป็นอภิลักขิตสมัยคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลง
กรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามวิธีทักษิณานุปทานกระทำสักการบูชาผู้มีพระคุณอันเป็นอุดม
มงคลอนุวัตตามพระบรมพุทโธวาท และตามหลักธรรมสาธูปฏิบัติ ดังพระพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า
ภุมิ เว สาธุรूपานํ กตถญฺญกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทิตา เป็นภุมิแห่งสาธุชน ดังนี้

ตุลาคมมาได้กลายเป็นเดือนแห่งการสูญเสีย บุคคลผู้เป็นที่รักสูงสุดของพลกนิกรชาวไทย
หลายพระองค์ นับเป็นการสูญเสียและนำมาซึ่งความเศร้าโศกอันยิ่งใหญ่ การสูญเสียที่มีผลถึงแม้ใน
ปัจจุบันนี้ ก็คือ การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหา

มงกุฏ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช พระมหากษัตริย์ไทย พระองค์ที่ ๔ แห่งราชวงศ์จักรี การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ที่ ๕ แห่งราชวงศ์จักรี อันเป็นที่มา แห่ง “วันปิยมหาราช” การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี

โดยเฉพาะวันนี้ตรงกับ วันปิยมหาราช ซึ่งเป็นวันสำคัญวันหนึ่งของชาติไทย ที่กำหนดขึ้นไว้ เพื่อถวายความเคารพแด่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นที่รักใคร่อย่างล้นเหลือของพสกนิกร ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พระองค์จึงได้รับการถวายพระราชสมัญญานามว่า สมเด็จพระปิยมหาราช ซึ่งมีความหมายว่า พระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นที่รักยิ่งของปวงชน ทั้งนี้เพราะได้ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ประเทศชาติ ศาสนา และประชาราษฎร์ทั้งปวง อย่างเด่นชัดเป็นอันมากในอดีต อันยังผลดีให้มีต่อเนื่องมาอย่างเด่นชัด จนถึงปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิยมหาราช ทรงเป็นพระบรมราชโอรส ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฏ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ สืบพระราชสันตติวงศ์ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑ ขณะมีพระชนมายุ ๑๕ พรรษา เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ รวมเวลาทรงครองสิริราชสมบัติได้ ๔๒ ปี สิริพระชนมายุ ๕๘ พรรษา และนับเวลาแต่วาระเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ สืบต่อพระราชสันตติวงศ์ถึงปัจจุบันได้ ๑๕๒ ปี นับแต่วาระเสด็จสวรรคตถึงปีปัจจุบันบัดนี้ ๑๑๐ ปีถ้วน มวลพสกนิกรชาวไทย ทั้งฝ่ายคณะรัฐบาลและองค์การต่าง ๆ ตลอดถึงประชาราษฎร์ทั่วไป จึงได้จัดบำเพ็ญกุศลน้อมเกล้าฯ ถวาย และจัดงานมหกรรมการกุศลถวายเป็นอนุสรณ์ถึงสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าพระองค์นั้น

ในส่วนสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ ทรงมีพระราชหฤทัยคำนึงถึง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยกำลังพระกตัญญูตา ทรงพระราชดำริแสดงพระกตเวทิตาฉลองพระเดชพระคุณ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวาย เพื่อขอพระราชทานพระบรมเดชานุภาพและอำนาจพระราชบารมีธรรม นำให้ทรงดำรงรัฐสีมาอาณาจักร พัทธ์รักษาปวงประชาราษฎร์ไทย ตลอดถึงบรรดาผู้ที่ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารทั้งหลาย ให้ดำรงคงดีมีความผาสุกตลอดมา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิยมหาราช ได้ทรงเป็นที่เคารพรักอย่างยิ่งของประชาชนชาวไทยทั้งปวง แม้ได้เสด็จสวรรคตล่วงมาถึง ๑๑๐ ปีแล้ว บุคคลในปัจจุบัน แม้เกิดในภายหลัง ก็ยังระลึกนึกถึงพระองค์ด้วยความเคารพรักอยู่อย่างไม่จืดจาง กล่าวได้ว่า

พระองค์ปรากฏอยู่ในจิตใจของคนทั้งปวง เสมือนอย่างเป็นบุคคลปัจจุบัน ไม่เก่า ไม่ล่วงสมัย ไม่
เจียบหายไป พระองค์ทรงเป็นที่ตั้งเด่นชัดแห่งอนุสติของคนทุกรุ่นที่สืบต่อกันมา นำพาให้ระลึกถึง
คุณค่าและคุณประโยชน์แห่งพระราชกรณียกิจทั้งหลาย ที่พระองค์ได้ทรงพระราชดำริริเริ่มไว้ เป็น
เหตุให้ทุก ๆ คนได้พบกับปัจจุบันที่เจริญ และความเจริญผาสุกแห่งปวงชน เช่น ความเจริญทางการ
ศึกษาที่ทุก ๆ คนได้รับ นับแต่การศึกษาชั้นสูงของพระสงฆ์ พระองค์ก็ทรงเป็นผู้สถาปนา
มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งของประเทศไทย คือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันเป็นรากฐานให้ได้มีการพัฒนามหาวิทยาลัยพุทธ
ศาสนาอย่างเต็มรูปแบบในปัจจุบัน

แม้การพุทธศาสนานานาชาติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงมีพระ
วิสัยทัศน์กว้างไกล ทรงให้การสนับสนุนให้ชาวตะวันตกศึกษาและแปลพระไตรปิฎกบาลี ทรงมีพระ
มหากรุณาธิคุณรับสมาคมบาลีปกรณ์ ณ สหราชอาณาจักร ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมบาลีปกรณ์
เป็นสมาคมที่มุ่งพิมพ์พระไตรปิฎกบาลีเป็นอักษรโรมัน และแปลเป็นภาษาอังกฤษครั้งแรกของโลก
ตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๔ ณ สหราชอาณาจักร ได้เสด็จไปเยี่ยมสมาคมบาลีปกรณ์ด้วยพระองค์
เอง คราวเสด็จประพาสยุโรป และได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่ง สมทบ
ทุนการพิมพ์พระไตรปิฎกของสมาคมบาลีปกรณ์ ดังมีจารึกพระปรมาภิไธย ไว้ในพระไตรปิฎกบาลี
ที่ทางสมาคมจัดพิมพ์เป็นครั้งแรกเป็นหลักฐาน นอกจากนี้ยังทรงมีพระดำริให้ชำระจัดพิมพ์
พระไตรปิฎกบาลี อักษรสยามขึ้น เป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยพระบรมราชูปถัมภ์ พร้อมทั้งได้
พระราชทานพระไตรปิฎก ฉบับจุลจอมเกล้าบรมธรรมิกมหาราชนี้ ไปยังสถาบันสำคัญ ๆ ในนานา
อารยประเทศกว่า ๒๖๐ แห่งทั่วโลก ส่งผลให้ประเทศสยามไม่เพียงรอดพ้นจากการถูกยึดครองโดย
จักรวรรดินิยม แต่ยังทำให้ประเทศสยามเป็นที่รู้จักและได้รับการยกย่องในฐานะ “ธรรมนคร” และ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงได้รับการยกย่องจากชนทั่วโลกในฐานะ
“พระมหากษัตริย์บรมธรรมิกมหาราช” ด้วย

ความเป็นพระมหากษัตริย์บรมธรรมิกมหาราชนั้น เป็นที่รับรองของนานาอารยประเทศ
อย่างกว้างขวาง ดังที่รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งปกครองประเทศอินเดียในสมัยนั้น ได้ขุด
ค้นพบพระบรมสารีริกธาตุของพระศากยมุนีพุทธเจ้า ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๑ และทางรัฐบาลสห
ราชอาณาจักรได้น้อมเกล้าฯ ถวายพระบรมสารีริกธาตุที่ขุดค้นพบนั้น แต่พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในฐานะทรงเป็นพระมหากษัตริย์บรมธรรมิกมหาราช เพื่อให้ทรง
พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุแก่นานาอารยประเทศ ที่ประสงค์จะได้รับไปประดิษฐานบูชาใน
ประเทศของตน เป็นเหตุให้ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ทั่วเมฆนี้ดล ต่างก็ได้มาขอ

พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุจากพระองค์ ไปไว้สักการบูชาในประเทศของตนสืบมาจนบัดนี้
สมนามที่ว่า สยามประเทศ เป็นดั่ง “พุทธรังษี” อีกนัยหนึ่งด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิยมหาราช ทรงเป็น “พระมหากษัตริย์บรมธรรมิกมหาราช” ที่พระราชทานทั้งพระบรมสารีริกธาตุ แทนพระศากยมุนีโคดม และพระไตรปิฎก แทนพระธรรม ไปยังนานาอารยประเทศ นับว่าทรงมีบทบาทสำคัญในการจรโลงพระพุทธรูปศาสนาให้เฉพาะในสยามประเทศแต่ในโพธิ์ประเทศด้วย

สมเด็จพระปิยมหาราชเจ้าพระองค์นั้น จึงปรากฏเป็นอัจฉริยมนุษย์บุรุษรัตน์หาผู้ที่จะเสมอเหมือนมิได้ ทรงเป็นที่รักเคารพของประชาชน เพราะทรงประกอบด้วยธรรม อันทำให้เป็นที่รักเคารพ ตามพระพุทธรูปที่รับพระราชทานยกเป็นบทอุเทศว่า “ลีลทสฺสนสมปนฺนา” เป็นอาทิ แปลความว่า “ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศีล คือความประพฤติดี มีความเห็นชอบ ตั้งอยู่ในธรรม มีสังฆวาจา ทำการงานโดยสุจริต ประชาชนย่อมเคารพรัก” ดังนี้ มีอธิบายดังจะขอพระราชทานถวายวิชันนาโดยสังเขปว่า

ศีล หมายถึงปรกติ ผู้จะมีความเป็นปรกติได้ต้องไม่มีความบกพร่อง เป็นผู้ศึกษาสิกขาบทต่าง ๆ จนตระหนักรู้ที่จะหลีกเลี่ยงการเบียดเบียนชีวิตสัตว์ เคารพในสมบัติของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ผิดด้วยการพูดเท็จ ไม่ผิดด้วยการดำรงชีวิตด้วยความเสพติด คือมีปรกติไม่ผิดในข้อทั้งห้า อันผู้มีความปรกติ ไม่มีความผิด จึงหมายถึงผู้มีความประพฤติดี ไม่มีโทษ ไม่เป็นโทษทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น ทั้งแก่ส่วนตนและส่วนรวม สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชาเจ้าจอมสยาม ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ไม่ทรงมีโทษ ไม่ทรงเป็นโทษทั้งต่อพระองค์เองและทั้งต่อผู้อื่นทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าทรงถึงพร้อมด้วยศีล ความประพฤติปฏิบัติพระองค์ชอบ จึงทรงเป็นผู้มีคุณมีประโยชน์อันกอปรด้วยพระคุณ เป็นการทรงดำเนินตามรอยพระพุทธรูปสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ประทานศีลไว้ให้ปรากฏสืบมาจนทุกวันนี้ เป็นเครื่องคุ้มครองรักษาชีวิตให้ร่มเย็นเป็นสุขสวัสดิ์ ด้วยการที่ทรงดำรงอยู่ในศีล คือความปรกติ จึงเป็นเหตุให้ทรงเป็น “ปิยมหาราช” ตลอดมา

ทรงประกอบด้วยทศสนะ คือความเห็นชอบ เป็นสัมมาทิฐิ อันสัมมาทิฐิ หรือทศสนะ ความเห็นชอบ เป็นต้นสายของความประพฤติปฏิบัติชอบทั้งปวง ผู้ไม่มีความเห็นชอบจะประพฤติปฏิบัติชอบได้ยาก อาจจะประพฤติปฏิบัติชอบได้บ้าง แต่ก็จะเป็นโดยบังเอิญ มิได้เป็นการรู้ตัว ยินดีทำ มิได้เป็นการมีสติปัญญาประพฤติเหตุอันควรแก่ผล อันการทำดีทำชั่ว หรือได้รับผลดีผลเสียโดยบังเอิญนั้น ผู้มีปัญญาไม่นิยมยินดีถือเป็นการความถูกต้อง ผู้มีปัญญามีทศสนะความเห็นชอบ จักรู้ว่าทำเหตุเช่นใด จักได้รับผลเช่นใด และจักทำเหตุดี เพื่อได้รับผลดีเท่านั้น จักไม่หวังผลดีจากเหตุไม่ดี จักไม่ยินดีในผลดีที่บังเอิญเกิดพร้อมกับการทำเหตุไม่ดี สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทรงยกสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เป็นยอดของการปฏิบัติดำเนินไปสู่ความพ้นทุกข์ มรรคมืองค์แปดมี ความเห็นชอบ เป็นองค์ต้นองค์สำคัญ การอบรมความเห็นชอบให้เกิดขึ้น จึงเป็นสิ่งสำคัญ ควรทำ ก่อนอื่นทั้งหมด คำว่าสัมมาในมรรคมืองค์แปดนั้น ก็คือความถูกหรือชอบ แต่เป็นความถูกหรือชอบ เพราะเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสงบจากกิเลส นำไปสู่การพ้นทุกข์ นำให้เกิดสวัสดิผล ด้วยทรง มีทัสสนะ เป็นสัมมาทิฐิ จึงเป็นเหตุให้ทรงเป็น “ปิยมหาราช” ตลอดมา

เมื่อความเห็นชอบเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ในธรรมย่อมเกิดขึ้นด้วย เพราะความเห็นชอบ คือ ความเห็นว่าความตั้งอยู่ในธรรม ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามธรรม เป็นไปในธรรม เป็นการประกอบ กระทำกรรมดีที่จะให้ผลดี ทั้งแก่ส่วนตนและส่วนรวม ความตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมของพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือความตั้งอยู่ในธรรมที่บริสุทธิ์บริบูรณ์อย่างแท้จริง

อนึ่ง คำว่า ธรรม มีความหมายตามภาษาว่า สภาพที่ทรงไว้ มีรากภาษาเดียวกันกับคำว่า sustainability ในภาษาอังกฤษ ความจริงเป้าหมายที่องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศให้โลก บรรลุการพัฒนาภายในปีพุทธศักราช ๒๕๗๓ ก็คือ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่เป็นไปในธรรม เพราะตามหลักนิรุกติศาสตร์และเป้าหมายที่แท้จริงขององค์การสหประชาชาติ ที่ให้ประเทศต่าง ๆ ต่างบรรลุ sustainable development goals นั้น พุทธอีกนัยหนึ่งก็คือ ให้ทุกประเทศปฏิบัติตาม หลักแห่งพระธัมมจักกวัตตนสูตรนั่นเอง sustainable แปลว่ามีธรรมเป็นฐาน หรือ ทรงไว้บน ฐานที่มั่นคง development แปลว่า จักร ในความหมายที่ว่า เจริญก้าวหน้า ส่วนวัตตนมี ความหมายว่าปฏิบัติหรือให้เป็นไป ดังนั้น ธัมมจักกวัตตน แปลได้อีกนัยหนึ่งว่า sustainable development in practice หรือ การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในธรรม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิด ผลเสียใด ๆ ทั้งต่อมวลมนุษย โลก และการพัฒนา ความตั้งอยู่ในธรรมหรือตั้งอยู่บนหลักการแห่ง sustainability ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นเหตุให้ทรงเป็น “ปิยมหาราช” ตลอดมา

ความตั้งอยู่ในธรรมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเหตุให้ทรงตั้งอยู่ใน กตัญญูกตเวทิตาธรรม ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม มีพระมหากษัตริย์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า และ เป็นเหตุให้ทรงปฏิบัติให้เป็นไปได้ตามพระบรมราชปณิธานที่ทรงเปล่งเป็นพระสุรเสียง และที่เปี่ยม อยู่ในพระราชหฤทัยว่า “เราจะเป็นเหมือนบิดาของเจ้าเสมอไป ย่อมยินดีด้วยในเวลาที่มีสุข และช่วย ปลดเปลื้องอันตรายในเวลาที่มีภัยได้ทุกครั้ง” ทรงปฏิบัติเป็นสัจจวาจาจริง เป็นการทรงงานอย่างสุจริต จริต ปรากฏประจักษ์ซาบซึ้งทั่วทุกจิตใจตลอดมา ความตั้งอยู่ในสัจจวาจาของพระองค์ จึงเป็นเหตุ ให้ทรงเป็น “ปิยมหาราช” ตลอดมา

สัจจวาจากับการทำงานโดยสุจริตเป็นความเกี่ยวเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การทำงาน โดยสุจริต คือการทำงานที่ไม่เป็นบาป ที่ไม่เป็นโทษ ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น ทั้งแก่ส่วนตนและ

ส่วนรวม สุจริตไม่เลือกต่อบุคคลใดต่อหมู่คณะใด ไม่เลือกมิตรไม่เลือกศัตรู สุจริตทั้งในที่ลับทั้งในที่แจ้ง คือไม่มีทุจริตปกปิดแอบแฝง ผู้ปิดทองหลังพระ จึงไม่หมายความว่า จักไม่ได้รับผลดี ไม่ได้บุญ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิยมหาราช ได้ทรงบริบูรณ์ด้วยพระราชกรณียกิจอันงดงามด้วยศีล มีทศสนะพระปัญญาปรีชาฉลาดสุขุมคัมภีรภาพ ทรงดำรงอยู่ในธรรมแห่งพระมหากษัตริย์ มีพระราชดำรัสไพเราะด้วยพระวาจาสัตย์ และทรงประกอบพระราชกรณียะ โดยอนุรูปในฐานะองค์พระประมุขแห่งชาติ ทรงปฏิบัติพระราชภาระให้ดำเนินไปโดยธรรม ด้วยมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นให้เกิดความเจริญและความสุขแก่ประชาราษฎร์ทั่วไป ยิ่งความสนิทให้เกิดในหมู่ประชาชน เชื่อว่าได้ทรงปฏิบัติกรณียะอันควรแก่พระราชาธิบดี โดยทรงมีพระวิริยะอุตสาหะบำเพ็ญเป็นเวลาอันยาวนาน ได้ในข้อที่ว่า **อดทน โน กมมกูปทานิ** ทำการงานของตน ทรงประกอบด้วยปิยกรณธรรม โดยประการที่ถวายเป็นศิขนามา **ตณฺชโน กุรุเต ปิย** ประชาชนจึงทำพระองค์ให้เป็นที่รักเคารพด้วยประการฉะนี้

อิมินา กตปุญฺเณ ขออำนาจพระราชกุศลทักษิณานุประทาน ที่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ทรงบำเพ็ญอุทิศถวายทั้งนี้ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ เป็นพระราชกัลยาณเกียรติ และวิบากสุขสมบัติ แต่พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิยมหาราช พร้อมด้วย สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวง, สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า, สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี, สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทุมลามาตริ พระอัครราชเทวี, และพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา สมตามพระราชปณิธานทรงอุทิศถวายโดยฐานนิยมทุกประการ

รับพระราชทานถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนา ในปิยกรณธรรมกถา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี ยุติลงด้วยเวลา **เอว** ก็ด้วยประการฉะนี้

ขอถวายพระพร.